

**Лідія Артюх,
кандидат історичних наук,
провідний науковий співробітник
Інституту мистецтвознавства,
фольклористики та етнології
ім. М. Т. Рильського НАН України**

Для етнологів вирішення проблеми Донбасу — це є передусім вирішення побутових і соціально-економічних проблем населення краю, серед якого на сьогодні ми виокремимо дві основні категорії.

Перша — вимушені переселенці або тимчасово переміщені особи, які нерідко побутово не облаштовані, безробітні. Більшість з них, не маючи можливості влаштуватися на роботу, живуть тільки на пожертви небайдужих людей, допомогу волонтерів і зовсім мізерну допомогу держави. За даними соціологів, перед війною на Донбасі населення поділялося на три чисельно приблизно однакові частини: проросійська, проукраїнська і люди, для яких питання політичної чи національної приналежності не мало значення. Вимушені переселенці у переважній більшості складаються з двох останніх категорій. За рік близько 10 % тимчасових переселенців повернулися на Донбас, попри небезпеку втратити життя не лише своє, але й своїх дітей. Ті ж, які залишилися, потребують нагальної допомоги держави. Давно постало питання про створення Міністерства (Комітету) в справах тимчасово переміщених осіб, яке б займалося їх соціальною й психологічною адаптацією на всій території України. Не слід вважати

проблему адаптації другорядною. Вивчення історії розвитку подій на Сході України і активних провокативних дій Росії в інших регіонах дає підстави для побоювань розростання деструктивних настроїв і в Центральній Україні й отримання «п'ятої колони». Протягом майже століття за часів радянської влади у промислового (переважно шахтарського) населення Донбасу виховували «пролетарську» ментальність гегемона (згадаймо гасло про диктатуру пролетаріату), яка вилася у проголошення «Донбас кормить Україну», «Україна не чує Донбасу» тощо. Саме цими світоглядно-ментальними установками скористалася Росія. Сьогодні потрібно працювати над виправленням цих світоглядних деформацій у свідомості переселенців. Починати цю роботу варто з молоді й дітей. Державі слід дбати про працевлаштування молодих донеччан, надання їм можливості підвищувати свій професійний, культурний і освітній рівень. Для цього варто залучати благодійні кошти через складну фінансову ситуацію в країні. При цьому слід посилити громадський контроль над використанням цих коштів, щоб позбавити чиновників спокуси корупції.

Друга категорія — це люди, які залишилися на тимчасово окупованій території (у самоназваних «республіках») і в районах бойових дій. Якась частина з них (навіть проукраїнськи налаштовані) не змогли виїхати з Донбасу в силу різних причин (хворі чи немічні, інваліди й члени їх родин). Більшість же свідомо обрала для себе цей шлях, сподіваючись на краще життя в Росії. Живучи на окупованій території, пенсіонери правдами чи неправдами добираються до підконтрольних Україні територій Донбасу, щоб отримати пенсію, бо інакших коштів для виживання не мають. Держава повинна подбати про запрошення на роботу на підконтрольні Україні території та працевлаштування молоді з окупованих земель, адже чимало молодих людей, не маючи іншого заробітку, ідуть (за винагороду) воювати в лавах проросійських бойовиків проти України.

Споживацька психологія і політична незрілість частини мешканців Донбасу може бути якщо не подолана, то хоча б розхитана правдивою інформацією про Україну. Ці люди не мають жодної інформації про справжній перебіг подій в Україні; на Донбасі не знають (чи не хочуть знати) про руйнівну роль Росії в їхньому житті. Навіть розчарування у владі так званих самопроголошених «республік» не може примирити їх з думкою про справедливість захисту цілісності території незалежної держави українською армією, та й сама незалежність їх не турбує. Ми відстаємо від Росії в інформаційній справі, яка отруює не лише непідконтрольні Україні території Сходу, але й звільнені чи вільні від окупантів. Там продовжують панувати російські телеканали. Нещодавно створене Міністерство інформації не виконує своїх прямих функцій і не працює не лише для Сходу України і населення окупованих районів, але й не дає повної картини подій в Україні для зарубіжних засобів масової інформації.